

הגאון רבי **אבינועם יהב** שליט"א

מח"ס "נועם שיח" על חו"מ ועמ"ס גיטין

מרבני ק"ק תימן בביתר עילית

ומו"ץ "פעולת צדיק"

בעניין ברכת "לישב בסוכה" כאשר אוכל את סעודתו מעומד

מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואחר כך מברך על הזמן, עכ"ל.

וכתב הרא"ש (סוכה פ"ד, סי' ג) על דברי הרמב"ם וז"ל: ולדבריו היה צריך לברך קודם שיכנס בה דהכניסה היא המצוה ולא הישיבה דאם היה אוכל מעומד היה צריך לברך על הסוכה אלא ודאי כיון דמצות סוכה היא אכילה וטיול אם מברך אחר שישב מיקרי שפיר עובר לעשייתן וכו' אלמא אף על פי שכבר נתעטף מברך לפי שהמצוה נמשכת כל זמן שהוא מעוטף ועומד וכן נמי בסוכה המצוה נמשכת כל זמן אכילה. עכ"ל.

ומוכח שהרא"ש סובר בשיטת הרמב"ם שאפילו אם היה אוכל מעומד יש לו לברך ומשום הכי קשיא ליה להרא"ש מדוע סבירא ליה להרמב"ם דקודם הישיבה מיקרי עובר לעשייתה דהא גם טיול בסוכה הוי מצוה ולכן ביאר הרא"ש דכיון דכל שעה ושעה שנמצא בסוכה מקיים מצות סוכה לכן יכול לברך גם אחר שישב, ומוכח גם כן מהרא"ש שאכילה מעומד אינה חסרון במצות תשבו כעין תדורו ולק' יתבאר.

ומה שדקדק כת"ר מלשון הרמב"ם שכתב כל זמן שיכנס לישב מברך כן הוא בברייתא סוכה (מו, א) וראיתי שכן דקדק הב"ח שדוקא אם נכנס לישב מברך. אמנם הרא"ש אף על גב דגריס לה לא סבירא ליה דתקנת הברכה הוא על

אודות מה שנדברנו, ביושבי עם חברי בבהמ"ד גבי החיוב ברכת הישיבה בסוכה לשיטת הרמב"ם כפי שביארה הב"ח שאין חיוב ברכת לישב בסוכה אלא אם כן יושב להדיא בסוכה אבל אם אכל אכילתו מעומד ואפילו סעודת קבע אין לו לברך ומכל מקום אין לו לאכול מעומד דאסור לאכול סעודת קבע בלא ברכה אלא צריך לישב לברך ולאכול ואם אינו יושב כיון שאינו יכול לברך אינו רשאי לאכול עכת"ד הב"ח.

והואיל וענין זה נוגע למעשה שפעמים מגיעים לסוכה על דעת להתעכב ומסיבת דוחק המקום או מסיבה אחרת מתעכבים ועומדים בסוכה זמן רב כגון בסוכת הכותל שהמקום צר מהכיל בישיבה וצריכים לאכול מעומד וכן בסעודת ברית מילה שממתינים בסוכה מעומד כל זמן המצוה. וכת"ר הראה דעת נוטה לחוש להב"ח ולכן אמרינן בה ספק ברכות להקל.

אמנם, אני עני, רוח אחרת עמי ומששתי בכל כלי וכמעט שלא מצאתי חבר לסברת הב"ח אף על פי שיש פוסקים שדעתם לדינא כהב"ח אך לא מטעמיה וכמו שיתבאר בעזר האל.

וזה החלי, כתב הרמב"ם (הל' סוכה פ"ו הי"ב) וז"ל: כל זמן שיכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך קודם שישב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה. ובליילי יו"ט הראשון מברך על הסוכה ואח"כ מברך על הזמן וכו' נמצא

ומדכתב דכל חד וחד מהני דמחייבי מברך לישוב, משמע דקאי אכולהו חיובי שיש בהם מצות ישיבה בסוכה דאיתא בגמ' (סוכה כח, ב) דתנו רבנן תשבו כעין תדורו מכאן אמרו וכו' אוכל ושותה ומטייל בסוכה ומשנן בסוכה וכו'. ע"כ. וגם הרמב"ם אף על פי שלא הזכיר לישראל דטיוול בסוכה נראה שרמז זאת במה שכתב שם (הלכות סוכה פ"ו ה"ה) כיצד היא מצות הישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה. ע"כ.

ועוד מדכתב רבינו שמחה ואפילו נכנס לישן יש לדקדק לכאורה שנתכוון אף על פי שאינו יושב אלא ישן מכל מקום צריך לברך לישוב דלישנא דקרא קאמר והוא הדין נמי אם נכנס ליטייל בסוכה.

והב"ח סי' תרמג אחר שהביא דברי הרא"ש פליג עליה וס"ל דלהרמב"ם אם נכנס אדם לסוכה ולא ישב בה אינו מברך ולישנא דהנכנס לישוב מברך הוא בדוקא שתקנת חז"ל לברך היתה רק במי שנכנס לישוב אף על פי שאם נכנס לשאר דברים מקיים מצוה מכל מקום אינו מברך.

ומה שכתב הב"ח שאם רוצה לאכול בעמידה אינו מברך וכיון שאינו מברך אין רשאי לאכול לא ברירא לי האי מילתא דאע"ג שלא בירך לישוב בסוכה מה איסור יש עליו שלא לאכול בסוכה סעודת קבע ואולי נתכוין הב"ח למה שכתבו הפוסקים שאין לעשות מצוה מבלי לברך עליה בתחלה ואי עביד עבר איסור. וצריך ביאור דהכא שאני שהברכה על ישיבת הסוכה קאי וכיון שאינו יושב אין צריך לברך דהא אוכל מעומד, ואולי כוונת הב"ח לדידהו דנהיגי לברך לישוב בסוכה רק בשעה שנכנס לאכול סעודת קבע נמצא דלפי המנהג יש לברך לישוב בסוכה קודם אכילה וזה שאינו יושב אינו יכול לברך וממילא אין ראוי לאכול.

הישיבה, אלא על כל פעולת עכבה בסוכה וכשתדקדק תמצא שהרא"ש דייק מלשון הרמב"ם שכתב בדקידוש הלילה יש לעמוד ולברך לישוב בסוכה ואחר כך לישוב ומזה דייק הרא"ש דס"ל להרמב"ם דעובר לעשייתן קאי על הישיבה בסוכה. וכן משמע מלשונות שאר הראשונים דסבירא ליה כהרמב"ם שכל פעם שנכנס לסוכה מברך אפילו שאין נכנס לישוב וכמו שאבאר בס"ד.

והנה הגהות מיימוניות (הל' סוכה פ"ו אות ק) כתבו בשם התוס' וז"ל: וכן מצאתי בתוס' בפרק לולב וערבה ודלא כר"ת שאמר שברכה בסעודה פוטרת כל טיוול ולימוד ושינה שמשעודה לסעודה. ע"כ. ומוכח מדקדוק לשונו דמאן דפליג אר"ת ס"ל שצריך לברך אפילו נכנס לסוכה לטייל בה או ללמוד בה ואפילו עומד ומוכח דחיוב הברכה לישוב בסוכה קאי גם אם עומד ומתעכב בסוכה ודו"ק.

ובעל העיטור (ח"ב ריש הלכות סוכה) כתב וז"ל: בפרק לולב וערבה וכו' נכנס לישוב בה אומר לישוב בסוכה וכו' וסוכה נמי כל שעה שנכנס בה לאכילה ושינה ותלמוד תורה לעמידת קבע מברך ובח"ה (ענין ישיבת הסוכה) כתב שמצות סוכה אוכל ושותה בסוכה ומטייל בסוכה. ע"כ. ומוכח להדיא מלשונו שענין הישיבה הוא לאו דוקא אלא ענין עמידת קבע. וכן הוא בראבי"ה (סי' תרמ) הביא ענין ישיבת הסוכה והזכיר מטייל בסוכה ובסימן תרמד פסק כהרמב"ם שכל זמן שנכנס לישוב מברך.

וכן מוכח ממה שכתב הגהות מיימוניות שם בשם רבינו שמחה וז"ל: דכל חד וחד מהני דמחייבי לנהוג בסוכה מברך עליו הברכה לישוב בסוכה ואפילו נכנס לישן ולא ישנה ממטבע הברכות ואומר לישוב בסוכה לישנא דקרא בסוכות תשבו. עכ"ל.

כסאר זצוק"ל בספרו שם טוב על הרמב"ם. ומיהו מה שכתב הרב בעל "שם טוב" שמי שאוכל מעומד בסוכה לא מקיים מצוה של תורה הדברים צריך עיון מאחר שמצאנו שכן כתב הרא"ש.

נמצאנו למדים שרוב ככל הראשונים דאזלי בשיטת הרמב"ם מפרשים שחיוב ברכת לישב בסוכה לאו דוקא אישיבה והוא הדין אישנה אלימוד וכן אם נכנס לטיול וכיוצא בזה מכל מצות ישיבת הסוכה הלא המה הגהות מיימוניות בשם התוס' ובעל העיטור וכן משמע מרבינו שמחה וכן הבין הרא"ש בשיטת הרמב"ם וגם הביכורי יעקב והתו"מ משמע דסבירא ליה כן ולא חששו לשיטת הרמב"ם רק מטעם שאכילה מעומד לאו דרך אכילת קבע אבל לעולם מודו שאם עומד בקביעות בסוכה לצורך דבר המצריך עמידה ג"כ מברך.

וכן כתב גם כן המהרי"ץ בפירושו "עין חיים" שאם אכל מעומד יש לו לברך ומשמע מסתימות לשונו שאין בה מנהג הנוגד לזה.

ומה שהקשה כת"ר לסברתנו בדעת הרמב"ם מדוע יש לברך קודם הישיבה כיון שהמצוה היא אפי' בעכבה בסוכה. כבר תירצו זאת האחרונים עיין בט"ז סי' תרמ"ג וז"ל הרב מרכבת המשנה, ונראה לי דלישב לשון שהייה וגם אשהייה בלא אכילה צריך לברך לדעת הגאונים ומיקרי עובר לעשייתן דכשבא לסוכה עדיין לא שהה, ומנהג רבותיו של רבינו לפי שפעולת הישיבה הוא סימן להתחלת שהייה משום הכי דקדוק מצוה הוא לברך קודם התחלת הישיבה דלאחר שישב מיחזי כמברך אחר השהייה וקודם הכניסה אי אפשר לברך דבעינן ברכה תכופה למצוה. עכ"ל.

והביכורי יעקב (או"ח סי' תרמג) כתב וז"ל: כתב הב"ח לשיטת הרמב"ם ז"ל וכו' ונראה לי שאף שלא נהיגין כהרמב"ם לקדש וכו' מכל מקום לענין אכילה מעומד יש לחוש לדבריו דאפשר דאפילו לדין לא מיקרי אכילת קבע לברך עליה כשאוכל בעמידה ולכן לכתחלה ישב עכ"פ עד שאכל יותר מכביצה פת. עכ"ל.

משמע דהביכורי יעקב חש לדינא דהב"ח ולא מטעמיה דלהביכורי יעקב לענין עובר לעשייתה ולענין ברכת לישב ס"ל כהרא"ש אלא דאם אוכל מעומד יש לחוש שאין זה אכילת קבע שדרך סעודת קבע בישיבה דוקא ולכן פסק שיש לאכול מיושב דאם לא כן לאו סעודת קבע מיקרי ואין לברך על אכילת עראי לפי מנהגם.

ונראה לומר שהרב בכורי יעקב יודה לשיטת הסוברים שיש לברך כל פעם ופעם שנכנס שאפילו אם לא ישב כגון נכנס לטייל או להתפלל מעומד שיכול לברך ודו"ק.

ומיהו יש לתמוה על דברי הביכורי יעקב שהרא"ש כתב להדיא שאם אוכל מעומד ודאי יברך ומוכח שהרא"ש לא סבירא ליה שאכילה מעומד לא מיקרי סעודת קבע ואם רבי לא שנה, רבי חייא מנליה. ואפשר שהרא"ש שכתב כן הוא לשיטת הסוברים שכל פעם שנכנס לסוכה יברך אבל לפי המנהג לברך רק בסעודת קבע לא מיירי.

וכסברת הביכורי יעקב ראיתי שכן כתב גם הרב תו"מ (ויקרא פרק כג' פס' מב אות קסח) שביאר בדעת הרמב"ם דכיון דבעינן תשבו כעין תדורו ולכן אם אכל מעומד אין זה דרך אכילת רוב בני אדם ואכילה מעומד אינו על דרך הבריאות לכן אין לברך. וכן ראיתי להגר"ח

כלל העולה, הנלע"ד לפי קוצר דעתי שאין לחוש לסברת הב"ח ולמיעבד ספק ברכות להקל ולכן האוכל בסוכה ודאי לכתחילה ישב שאכילה חשובה יותר בישיבה מבעמידה וגם על דרך הבריאות הוא לישוב באכילה ומיהו כשאין מקום עמו וצריך לאכול וכן אם נכנס ללמוד תורה ומפאת דוחק המקום צריך הוא לעמוד וללמוד בעמידה וכל כיוצא בזה יש לו לברך.

